

K. XORNINING "ZAMONAMIZNING NEVEOTIK SHAXSI" ASARI

Ilashboyeva Ifoda Damir qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti,
O'zbek tili ta'limi fakulteti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası,
Sotsiologiya yo'nalishi 1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11402063>

Keyin men bu mamlakatdagi odamlar va nevrozlar o'rtasidagi munosabatlar Evropa mamlakatlarida kuzatganimdan ko'p jihatdan farq qilishini ko'rdim va buni faqat sivilizatsiyalardagi farqlar bilan izohlash mumkin.

Karen Xorni (Bizning ichki mojarolarimiz)

Annotatsiya. Ushbu maqolada Germaniya va AQSh vakilasi, shifokor va sotsiolog Karen Xorning Freydning psixoanaliziga tarafdor bo'lib sotsiologiya rivojiga qo'shgan xissalari hamda "Zamonamizning nevroitik shaxsi" asarining yaratilishi, mazmun-mohiyati, ahamiyati hamda sotsiologiyada tutgan o'rni haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar. Shaxs, zamon, nevroz, nevroitik, psixologik, ijtimoiy muhit, ziddiyat, tendensiya.

K. HORN'S WORK "NEVEOTIC PERSON OF OUR TIME".

Abstract. This article provides information about the contributions of the representative of Germany and the United States, physician and sociologist Karen Horney to the development of sociology in support of Freud's psychoanalysis, as well as the creation, content, significance and role of the work "The Neurotic Personality of Our Time" in sociology.

Key words. Person, time, neurosis, neurotic, psychological, social environment, conflict, tendency.

РАБОТА К. ГОРНА «НЕВРОТИЧЕСКИЙ ЧЕЛОВЕК НАШЕГО ВРЕМЕНИ»

Аннотация. В данной статье представительница Германии и США, врач и социолог Карен Хорни, сторонница психоанализа Фрейда, внесла свой вклад в развитие социологии, а также информацию о создании, содержании, значении и роли работы. Дана «Невротическая личность нашего времени» в социологии.

Ключевые слова. Человек, время, невроз, невротик, психологическая, социальная среда, конфликт, тенденция.

Kirish. "Zamonamizning nevroitik shaxsi" (1937) ataylab oddiy odamlar uchun tushunarli tilda yozilgan (o'z-o'zini davolash nazarda tutilgan). Kitobning asosiy qiymati - nevrozning tizimli tavsifi. Turli sabab-ta'sir munosabatlarning katta hajmi izchil taqdim etiladi. Asosiy mavzular - tashvish, dushmanlik, sevgi va kuchga bo'lgan majburiy istaklar va nevroitik aybdorlik hissi¹. Bundan tashqari ushbu kitobga yordamchi sifatida yozilgan "Psixoanalizdagi yangi yo'llar" (1939) juda ko'p o'qishga xalaqit bermaydigan texnik terminologiyani o'z ichiga oladi. Karen Xorning ushbu asarlari nafaqat sotsiologiyada, balki psixologiyada ham sezilarli darajada ahamiyatga

¹ Karen Horney // https://pantheon.world/profile/person/Karen_Horney

molik asar hisoblanadi². Ushbu asar AQSh da baddiy bo'lmagan uslubda nashrdan chiqqan va bukar nazariy asarlar sirasiga kiradi. U o'z asarlarida Freyd tomonidan tasvirlangan instinktiv yoki biologik sabablar emas, balki atrof-muhit va ijtimoiy sharoitlar asosan shaxsiyatni belgilaydi va nevrozlar va shaxsiyat buzilishlarining asosiy sabablari ekanligini ta'kidlaydi. Kitobning asosiy mazmuni tashvish, dushmmanlik, sevgi va kuchga bo'lgan majburiy istaklar vanevrotik aybdorlik hissini ifodalashdan iborat.

Hujjatlar tahlili va metodologiya. Nevroz atrofdagi ijtimoiy muhitning ta'siri va insoniy munosabatlarning buzilishi natijasida shakllanadi. Pravoslav psixoanaliz genetik va instinktiv sabablarga e'tibor qaratadi. Masalan, instinktlarni bostirish (madaniyat bo'yicha) nevrozning shakllanishiga olib keladi (masalan, Edip kompleksi). Natijada terapiyaning ma'nosi o'zgaradi. Pravoslav psixoanalizning maqsadi sizning instinktlaringiz bilan kurashishingizga yordam berishdir³. Xorning so'zlariga ko'ra, terapiyaning maqsadi odamlar va o'zi bilan munosabatlarni tiklash, o'z-o'zidan o'z o'rnini topish, odamga hayot qiyinchiliklarini engishga qisman yordam beradigan nevrozik himoya mexanizmlaridan xalos bo'lishdir, ammo chuqurroq qaralsa, o'zini o'zi to'sib qo'yadi. normal hayot kechirish imkoniyati.

Har qanday nevrozning asosi odatda ichki ziddiyat (inson psixikasidagi biror narsa va nimadir o'rtasidagi kurash) sifatida qaraladi. Freydning fikriga ko'ra nevrozik konflikt qatag'on qilingan (instinktlar) va bostirilgan kuchlar (madaniyat) o'rtasidagi kurashdir. Xorni o'zining dastlabki asarlarida nevrozning dinamik markazi shaxsning o'zaro eksklyuziv nevrozik tendentsiyalari o'rtasidagi ziddiyat degan pozitsiyani ilgari surdi.

“Men tasvirlagan nevrozlarning tuzilishi prinsipial jihatdan Freyd nazariyasiga zid emas. ... Ammo insonning impulsi va ijtimoiy bosimi o'rtasidagi ziddiyat har qanday nevrozning paydo bo'lishi uchun zaruriy shart ekanligiga rozi bo'lsam-da, bu holatni yetarli deb hisoblamayman. ... Nevroz, agar bu mojarro tashvishga sabab bo'lsa va tashvishni kamaytirishga urinishlar, o'z navbatida, bir xil darajada shoshilinch bo'lsa-da, bir-biriga mos kelmaydigan mudofaa tendentsiyalariga olib kelsa paydo bo'ladi”⁴.

Xorni asosiy nevrozik tendentsiyalardan birini sevgiga bo'lgan majburiy ehtiyoj va hokimiyatga bo'lgan majburiy istak deb hisobladi. Nevrotik ishq istagi va nevrozik raqobat bir-biri bilan ziddiyatda bo'lishi mumkin - odamlarning boshidan o'tib, ularga g'amxo'rlik qilish mumkin emas (evaziga muhabbatni kutish). Aslida, hatto sog'lom odam uchun ham raqobat sevgini ko'rsatish va sevgini qabul qilishda kamchilikni anglatadi (so'zning keng ma'nosida sevgi). Nevrotik tendentsiyalar odatda funktsiyaga ega (yashirin foyda). Oxir-oqibat, bu ma'lum bir shaxsning tashvishini yo'q qilish yoki yumshatishga to'g'ri keladi.

Xorni o'zining asosiy va eng etuk asari "Nevroz va shaxsiy o'sish: o'zini o'zi anglash uchun kurash" (1950) asarida nevrozik mojarolar talqinini o'zgartirdi. Mos kelmaydigan nevrozik tendentsiyalar o'rtasidagi qarama-qarshilikda Xorni nevrozik to'qnashuvlarning faqat alohida

² Хорни К. Тревожность // Хорни К. Собр. соч. в 3-х т. — М. : Смысл, 1997. — Т. 2. — С. 174—180. (Это неполный текст 12-й главы из книги К. Хорни «Новые пути в психоанализе» (1939). В Интернете эта книга пока доступна только в подлиннике: Horney K. New Ways In Psychoanalysis.)

³ Rubins J. L. Karen Horney: Gentle rebel of psychoanalysis. — New York : Dial Press, 1978.

Отрывок из книги «Невротическая личность нашего времени»

⁴ Horney K. Bizning zamonamizning nevrozik shaxsi // Horney K. To'plam. op. 3 jildda - M.: Smysl, 1997. - T. 1. - Ch. 5. - 346-bet.

holatini ko'ra boshladi⁵. "Markaziy ichki ziddiyat" tushunchasini "haqiqiy" va "ideal" o'zini o'zi o'rtasidagi ziddiyat sifatida kiritar ekan, Xorni bu turli nevrotik kuchlarning to'qnashuvidan ham chuqurroq ekanligini ta'kidladi: "Avvalroq boshqa kitoblarimda "nevrotik mojaro" atamasini ishlatganimda, ikkita mos kelmaydigan kompulsiv drayvlar o'rtasidagi ziddiyatni nazarda tutgan edim. Biroq, markaziy ichki ziddiyat sog'lom va nevrotik, konstruktiv va buzg'unchi kuchlar o'rtasida. Shunday qilib, biz ta'rifimizni kengaytirib, nevrotik to'qnashuv ikkita nevrotik kuchlar o'rtasida yoki sog'lom va nevrotik kuchlar o'rtasida sodir bo'lishi mumkinligini aytishimiz kerak. Bu farqning ahamiyati terminologik tushuntirishdan tashqarida. ...Davlatga o'xshatib aytadigan bo'lsak, bu ma'lum guruhlar manfaatlari to'qnashuvi va butun mamlakatni fuqarolar urushiga jalb qilish o'rtasidagi farq"⁶.

Xulosa. Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, Xorni o'zining ushbu asarida mudofaa tendentsiyalarini "nevrotik tendentsiyalar" deb atagan, ya'ni obsesif, "asosiy ruhiy kasalliklar ... ongsiz istaklar, chunki ular unga qaramay, odamga hayotni engishga imkon beradi" qo'rquv, nochorlik va yolg'izlik". O'z-o'zini tahlil qilishda o'nta bunday patogen tendentsiyalarni aniqlab, Xorni bu davrda ishongan neyrogenenezning asosi, bir necha nevrotik mayllarning to'qnashuvi bo'lib, bir moyillikka amal qilish buning aksini amalga oshirishga doimo xalaqit beradi. Bunday vaziyatda odam "to'g'ri nuqtaga keladi"⁷.

Karen Xorning shaxsiyat nazariyasiga ko'ra, psixoterapiyaning vazifasi insonga o'zini tushunishga yordam berish va o'zi haqida ko'proq adekvat tasavvurni shakllantirishga yordam beradi. Uning psixoanaliz sotsiologik maktabining rivojlanishidagi rolini ko'pchilik tadqiqotchilar e'tirof etadilar. Kitob ko'plab tillarga tarjima qilingan va haligavha ham turli mamlakatlarda nashr etilishi davom etmoqda.

REFERENCES

1. Karen Horney // https://pantheon.world/profile/person/Karen_Horney
2. Хорни К. Тревожность // Хорни К. Собр. соч. в 3-х т. — М. : Смысл, 1997. — Т. 2. — С. 174—180. (Это неполный текст 12-й главы из книги К. Хорни «Новые пути в психоанализе» (1939). В Интернете эта книга пока доступна только в подлиннике: Horney K. New Ways In Psychoanalysis.)
3. Rubins J. L. Karen Horney: Gentle rebel of psychoanalysis. — New York : Dial Press, 1978.
4. Отрывок из книги «Невротическая личность нашего времени»
5. Horney K. Bizning zamonamizning nevrotik shaxsi // Horney K. To'plam. op. 3 jildda - M.: Smysl, 1997. - T. 1. - Ch. 5. - 346-bet.
6. Karen Horney // Brockhaus Enzyklopädie (нем.)
7. Karen Horney // Proleksis enciklopedija, Opća i nacionalna enciklopedija (хорв.) — 2009.

⁵ Karen Horney // Brockhaus Enzyklopädie (нем.)

Karen Horney // Proleksis enciklopedija, Opća i nacionalna enciklopedija (хорв.) — 2009.

Хорни К. Самоанализ // Хорни К. Собр. соч. в 3-х т. — М. : Смысл, 1997. — Т. 2. — Гл. 2. — С. 309.

⁶ Horney K. Nevroz va shaxsiyat rivojlanishi // Horney K. To'plam. op. 3 jildda - M.: Smysl, 1997. - T. 3. - Ch. 5. - 359-bet.

⁷ Mendelevich V.D., Solovyova S.L. Nevrosologiya va psixosomatik tibbiyot. - M.: MEDpress-inform, 2002. - B. 27-28. — ISBN 5-901712-27-7.

8. Хорни К. Самоанализ // Хорни К. Собр. соч. в 3-х т. — М. : Смысл, 1997. — Т. 2. — Гл. 2. — С. 309.
9. Horney K. Nevroz va shaxsiyat rivojlanishi // Horney K. To'plam. op. 3 jildda - M.: Smysl, 1997. - Т. 3. - Ch. 5. - 359-bet.
10. Mendeleevich V.D., Solovyova S.L. Nevrosologiya va psixosomatik tibbiyot. - M.:MEDpress-inform, 2002. - B. 27-28. — ISBN 5-901712-27-7.
11. Zaitov E.X., Jiyanmuratova G.Sh., Nurqulov B.G., Ilhomov U.U. [Ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:LO7wyVUgiFcC). – Toshkent: Zuxro baraka biznes, 2024. – 180 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:LO7wyVUgiFcC
12. Jiyanmuratova G.Sh. Elektoral sotsiologiya zamonaviy sotsiologiyaning yo'nalishi sifatida. Gumanitar fanlarni o'qitishning zamonaviy ilmiy yo'nalishlari. Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi materiallari. – Toshkent, 2023-yil 27-aprel. – B. 549-552. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:VaXvl8Fpj5cC
13. Jiyanmuratova G.Sh. The Issue Of Youth Trust In Political Institutions In Sociology. Sotsiologiya va huquq. 2024. 2-jild №3/1/1. – B. 58-65. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:S16KY08Pm5AC
14. ДЗИЯНМУРАТОВА Г. Ш. ИССЛЕДОВАНИЯ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ В НАЧАЛЬНЫХ ЭТАПАХ СТАНОВЛЕНИЯ ЭЛЕКТОРАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ //THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука. – №. 12. – С. 670-672.
15. Sherbutayevna J. G. YOSHLAR IJTIMOYIY FAOLLIQI DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR YO 'NALISHI SIFATIDA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
16. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOYIY-SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISH-USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
17. Sherbutayevna J. G. et al. YOSHLAR HUQUQIY MADANIYATINI YUKSALTIRISH-DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR VAZIFASI //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
18. Джиянмуратова Г. YOSHLARNING SIYOSIY INSTITUTLARGA NISBATAN ISHONCHI MUAMMOSI: NAZARIY ASOSLAR //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2024. – №. SI-1.
19. Sherbutayevna J. G. et al. ABSENTEIZM IJTIMOYIY HODISA SIFATIDA //Tafakkur manzili. – 2023. – Т. 2. – С. 4-10.
20. Sh J. G. Gofurov O. Ul. Mehnat bozori. Bandlik va ishsizlik muammolari. Risola.– Toshkent: O 'zMU, 2023.–117 b.